

گفت‌وگو با سید مرتضی فاطمی:

فیلمسازی از یک خودپرسش‌گری شروع می‌شود

صاحب امتیاز: موسسه فرهنگی هنری وصف صبا
مدیر مسئول و سردبیر: محمدرضا شفیعی
دبیر تحریریه: امیر افشار فتوحی

www.rooznamehsaba.com
rooznamehsaba

تهران - خیابان آیت الله مدنی - کوچه خجسته منش - پلاک ۵
تلفن: ۶-۷۷۵۸۲۴۲۲ فکس: ۷۷۵۴۸۲۴۵
چاپ: موسسه فرهنگی مطبوعاتی ایران
توزیع: نشر گستر امروز

بی‌جا داشته باشد، مانند همه انسان‌ها می‌تواند مهربان، آینده‌نگر و بخشنده باشد. از نظر من اگر انسان مجموعه‌ای از خصایص خوب و بد بود، آن انسان رئال‌ترین و طبیعی‌ترین انسانی است که می‌توان به تصویر درآورد. شما به عنوان کارگردان دو وظیفه دارید، فلسفه‌ای را تبدیل به داستان و روانشناسی را تبدیل به اکت و بازی کنید. از نظر من روانشناسی انسان‌ها به این شکل است که تمام مانیسم‌های از روشنی و نیمه‌ای از تاریکی هستیم. نقش کاراکتر پژمان در این فیلم از نظر من یک نقش رئال است اما اینکه آیا هر کسی در فیلم‌های دیگر این شکلی بود من آن را یک بازی رئال در یک فضای رئالیستی می‌دانم، خیر لزوماً اینطور نیست، اما به کارگیری چنین کاراکتری را هم نقد نمی‌کنم. بالاخره شما برای درام قواعدی دارید و ملزوماتی دارید که برای شکل‌گیری آن نیاز دارید در یک قسمت‌هایی اغراق کنید. من در درام‌نویسی تلاش کردم که از قواعد قهرمان و ضدقهرمان زیاد استفاده نکنم اما شما وقتی می‌خواهید قهرمان و ضدقهرمان شکل بگیرید، نیاز دارید که اگرچه کار کنید تا درام شکل بگیرد. حرف من این است که اگر هم کسی در فیلمش این کار را کرد، این برداشت را نداشته باشیم که او عناد و یا خودبرتربینی نسبت به آن طبقه دارد. این شاید به‌خاطر قواعد درام است.

فیلم چقدر برگرفته از زندگی شخصی شماست؟

درست این است که فیلم نباید متأثر از زندگی شخصی باشد. باید متأثر از زندگی دیگران باشید. چون اگر یک فیلمی متأثر از زندگی شخصی من باشد، کاراکتر محمود، مهناز و همه کاراکترها همان من می‌شود. شما باید متأثر از زندگی تمام آدم‌های پیرامون باشید. و هر کدام یک رنگی داشته باشد. فیلم «بی‌مادر» به نگاه من به جهان اطرافم نزدیک است. به همین علت است که ضدقهرمان ندارد چون من نسبت به ذات انسان در نهایت خوش‌بین هستم و از نظر من انسان بد وجود ندارد، کنش و فعل بد در انسان وجود دارد. اما در کنارش خصال زیاد و مثبت وجود دارد که اگر انسان به سمت آن هدایت شود، اتفاقات بهتری می‌افتد.

تعامل با بازیگران و خصوصاً بازی متفاوتی که پژمان جمشیدی در آن فیلم دارد، به چه شکل بوده است؟

خیلی تعامل خوب و با صفايي داشتیم. در یک فرصت خیلی کوتاه، در دل ماجرای کرونا که ما دوستان مان را از دست می‌دادیم و حال روحی‌مان خوب نبود، همکاری خوبی را تجربه کردیم. انرژی بازیگران و عوامل پشت دوربین بسیار بالا بود. بزرگترین چیزی که در خاطر من هست، میزان انرژی است که پردیس پورعابدینی برای ایفای نقش خود گذاشت.

سکانس زایمان را فراموش نمی‌کنم که بعد از بازی آن، با چه حال و چه مقدار از دست دادن انرژی مواجه شده بود... پژمان که واقعا در برخی سکانس‌ها، حتی اگر من راضی می‌شدم اما او راضی نبود و درخواست برداشت دوباره داشت. در صورتی که همه چیز خوب بود اما کار و نقش برایش مهم بود چون برای جایگاهی که به آن رسیده زحمت کشیده و ارزش قائل است... امیر آقایی که همیشه حرفه‌ای است و میترا حجار عزیز و بطور کلی مجموعه بازیگران و عوامل مجموعه درستی بود.

انتخاب پژمان جمشیدی برای این کار به چه شکل بود؟

فیلم ما و «علفزار» همزمان در جشنواره چهلم اکران شد و همزمان با هم وارد پیش تولید و تولید شدیم. اولین نقش جدی پژمان جمشیدی در «بی‌مادر» و شکاندن آن تابو که فکر می‌کردند پژمان صرفاً می‌تواند کمدین خوبی باشد بود. به نظر من پژمان در این فیلم خیلی متفاوت و درخشان است.

اکتی که پژمان جمشیدی در این فیلم دارد این احساس را در مخاطب ایجاد می‌کند که دوباره با یک فیلم رئالیستی اجتماعی روبرو شده ایم. من می‌خواستم بدانم که داد و فریاد زدن در یک فضای چرک، سینما را به این فضا نزدیک می‌کند؟

اگر پژمان فقط داد و فریاد می‌زد و صرفاً همین‌ها می‌بود، آن فیلم، فیلم من نبود و خیلی‌های دیگر می‌توانستند آن را بسازند. کاراکتر من در عین حال که می‌تواند طمع و تعصب‌های به جا و

محراب توکلی - دو سال پیش فیلم «بی‌مادر» به کارگردانی سیدمرتضی فاطمی و تهیه‌کنندگی علی اوجی و محمدرضا مصباح در بخش سودای سیمرغ جشنواره فیلم فجر حضور داشت. موضوع فیلم «بی‌مادر» زندگی آرام یک زوج است که با پافشاری یکی از آن‌ها روی تصمیم‌اش، ناخواسته وارد آزمایش‌ها و دو راهی‌ها و مخاطرات اخلاقی می‌شود. انسان چیزی را به دست نمی‌آورد مگر اینکه چیزهایی را از دست بدهد و هر تصمیمی بهایی دارد که باید پرداخته شود. در این راستا کارگردان فیلم «بی‌مادر» به جهان‌روایی و محتوایی اثر می‌پردازد. فیلم «بی‌مادر» اولین فیلم بلند سینمایی شماس و چیزی که ما با آن مواجه هستیم، عجیب است. دو فضای بورژوازی داریم که یک طرف اگر تیک است، پژمان جمشیدی از یک سمت و از طرفی هم خانواده امیر آقایی و میترا حجار که این‌ها قرار است با یکدیگر تقابل کنند.

ماجرای این شکل نیست که من با نگاه طبقاتی این فیلم را ساخته باشم، یعنی یک طبقه را مقابل طبقه دیگر قرار دهم و درام شکل بگیرد. ماجرا از اینجا شروع شد که حین مطالعه کتابی به نام «عدالت چیست»، برای من یک پرسش اخلاقی پیش آمد که طی آن برپایی یک دادگاه در ایالات متحده به مدت ۱۵ سال طول کشیده بود. یک مقدار داستان دادگاه آنجا با ما فرق دارد اما اینکه آنقدر طول کشیده بود نشان می‌داد که ابعاد پیچیده پرورنده زیاد است. اما به‌طور خلاصه مسئله این بود که وقتی قراردادی امضا شده و بعد از امضای قرارداد احساساتی در آن قرارداد دخیل شده، از لحاظ اخلاقی و فلسفه اخلاق تا کجا باید به آن قول و قرار متعهد باشیم؟ این سوال تبدیل به جرقه اولیه شد. سپس به جهان آدم‌های فیلم و طبقاتی که دیدید، رسیدیم. اما همانطور که گفتیم من از طبقات اجتماعی به آدم‌ها نرسیدم. من فکر می‌کنم فیلمسازی از یک خودپرسش‌گری شروع می‌شود. یعنی یک سوال از خودتان می‌پرسید، اگر آن سوال برایتان مهم باشد، سعی می‌کنید به جواب آن برسید. به علاوه اینکه جواب را نباید در اختیار مخاطب قرار بدهید، وظیفه ما در فیلمسازی پرسیدن آن سوال است. این تمام فرایندی بود که طی شد.

فرهاد قائمیان
وحید رهبانی
مهدی حسینی‌نیا
محید نوروزی
امیر نوروزی
نازنین فراهانی
EXPEDENCY
حسین دارابی
محمدرضا شفا
انسان و طوطی مطبوعاتی

اکران در سینماهای سراسر کشور